

Elnöki jelentés

a Kárpát-egylet közgyűléséhez 1877. évi augusztus 5-én.

Tisztelt közgyűlés!

Midőn a Magyarországi Kárpát-egyletnek ezen, megalakulása óta 5-ik közgyűlését elnöki tisztemnél fogva megnyitnám, — örömmel üdvözlöm a számos, közeli és távoli egybegyűlt tagokat, úgyszinté tisztelt vendégünket, a szomszéd Galicziai Tátraegylet küldöttét, báró Eichhorn Lajos urat, és mindnyájoknak, kik eddig is az egyletet közhasznú tevékenységében támogatták, köszönetet mondván, kikérem további pártolásukat a Kárpát-egylet törekvései részére.

Kapcsolatban az évkönyvben közzétett titkári jelentéshez, jelen elnöki előterjesztésemben főleg azon főmozzanatokat foglalandom össze, melyek az évkönyv kiadása óta, azaz már a nyári évadban, egyleti életünkben előfordultak, úgy mint azokat is, melyek a t. közgyűlés további határozat-hozatalát igényelni fogják.

1. Első helyen említem az egyletnek eddigi legfőbb művét, a Kárpát-egylet által kiadott „Tátraterképet“, melyre az előmunkálatok már a múlt évben folytak, a mű azonban, minden meglevő adatok lelkiismeretes felhasználása mellett csak f. é. tavaszkor készült el. Az e körüli munkának főérdeme illeti: több mások közreműködése mellett Payer Hugó, Kolbenheyer Károly és Hradszky József urakat. A térkép tagadhatatlanul a legjobb létező térképe a Magas Tátrának; mind az országban, mind a külföldön általános elismerésben részesül és az egylet annak kiadása által nemcsak egy általánosan érzett szükségnek felelt meg, hanem egy oly állandó művet alkotott, mely becsületére válik az egyletnek.

A térkép 1050 forint költségen 4000 példányban lett kiadva; azokból 170 példány a közreműködöttéknek, tudományos intézeteknek, társ-egyleteknek ingyen kiosztatott, 350 példány eddig már el lett adva, 700 példány bizományba adatott.

A térképnek áruba bocsátása iránt az intézkedések megtétettek és kívánatos volna, hogy ezen jeles térkép mindinkább terjedjen és az egyleti pénztár az e célra előlegezett nagyobb összeget mielőbb visszanyerje.

2. Az egyleti évkönyvnek negyedik folyama Majláth Béla, Róth Márton és Kövi Imre urak tényleges szerkesztősége mellett, kiknek buzgó fáradságukért itt nyilvános köszönetet mondani, kedves kötelességemnek ösmerem, — ez idén már május végén jelent meg, és így ideje korán a nyári évad előtt lehetett azt szétküldeni és ösmeretelni. Tartalmára nézve ezen évfolyam méltóan sorakozik az eddigi évkönyvek mellé és mind azon uraknak, kik szellemi munkáikkal ezen évkönyv létrejöttéhez közreműködtek, az egylet nevében e helyen köszönetet mondok. Az évkönyv nyomtatása ez idén Iglón történt; az 1800 nyomtatott példánynak költsége 925 frtot tett.

A szokásos tiszteletpéldányokat Ő Felségeiknek és a Koronaherczegnek felküldtük, melyek nemcsak legkegyelmesebben elfogadtattak, hanem Ő Felsége az egylet céljaira újabban 200 frtot magánpénztárából utalványozni kegyeskedett, mely legfelsőbb adomány egyletünkre nézve oly kitüntetés, mely további működésünkre buzdítólag hatni fog.

A jövő évre nézve az igazgató választmány július 3-án tartott utolsó ülésében tárgyalván az évkönyv szerkesztésének kérdését, Majláth Béla úr, az ezidei szerkesztőségi választmány elnöke, határozottan kijelenté, hogy ő maga ugyan szívesen fog jövő évre is közreműködni, hanem Liptóban lakván, egyrészt nem képes az elnökséggel járó utazásokat s egyéb munkákat elvállalni, — másrészt kívánatosnak tartja, hogy a szerkesztőség lehetőleg egy helyen és pedig a nyomda helyén együtt legyen, minek folytán a választmány javaslatba hozza, hogy a jövő 1878-iki évkönyv szerkesztőségével Róth Márton, iglói tanár, elnökle alatt Majláth Béla, Kövi Imre, Weber Samu és Dr. Roth Samu urak bizassanak meg azon kérelemmel, hogy az évkönyv jövő évi május végével lehetőleg csinos kiadásban jelenjék meg.

3. Az egylet által ezen évben eszközölt építkezések többnyire csak a már meglevő épületek szükséges kiegészítésére szorítkoztak; és pedig:

a.) A Csorbai tó melletti József-menház 430 frt. költséggel belülről bevakoltatott, mellette egy pincze, istálló és kocsiszín építetett, mely utóbbiakhoz Szentiványi József, az egylet lelkes pártfogója, a szükséges épületfát ingyen adta. Ezen menháznál még csak egynehány kályha felállítása és a szobáknak bútorokkal való felszerelése marad kívánatos.

b.) A Rózsá-menháznál egy kis pincze lett építve s az épület körüli tér planirozva 174 frt költséggel.

Ezen két menház mindegyike jó vendéglősnek van kiadva egy, habár csekély évi bér mellett, kik a közönség igényeinek lehetőleg megfelelni igyekeznek, de főleg a Csorbai tó melletti menház vendéglőse fájdalom nem képes a számos látogatókat kielégíteni.

c.) A Fehér tó melletti Egyed-menházban egy kémény lett felépítve Cornides Dániel erdész úr szíves közreműködésével 14 frt-költségen.

A 3 egyleti menház tűz ellen biztosítva van.

Új építkezés ez idén foganatba nem vétetett, részint mivel ezen kiegészítő munkák az egylet pénzbeli erejét nagy mértékben igénybe vették, részint pedig mivel a Felkai völgyben tervezett építése egy nagyobb menháznak, melyre a tavalyi közgyűlés 500 frtot szavazott volt meg, nem jött létre, miután a fürdővendégek társulata ugyan késznek nyilatkozott 500 frttal hozzájárulni, ha Tátrafüred is ugyanennyit ad e célra, ez utóbbi azonban kijelentette, hogy nincs azon helyzetben oly nagy pénzbeli összeget erre fordítani, minek folytán ezen tervezett építés abba maradt.

Jövő évre azonban, mintán ez idén a Felkai völgybe vezető út tetemesen javítva lett, talán lehetségesnek fog mutatkozni, a Felkai tónál együttes erővel valami nagyobb épületet turisták számára két szobával — de a nélkül, hogy oda vendéglős elhelyeztessék, felállítani.

Azonfelül elő munkálatok történtek a Menguszfalvi völgyben egy közelebb meghatározandó helyen egy egyszerű menházat építeni, melyre Máriássy Aladár úr az építő-fát és Máriássy Ferencz úr szinte más építő anyagot kátásba helyeztek. A választmánynál tárgyalatott továbbá Blasy úr indítványa folytán a Nagy-Szalóki csúcs oldalán az ottani Három-tó mellett felállítandó kisebb menház terve is.

Ezen tervezett menházak csak mint egész egyszerű építmények vétetnek célba, részint könnyű deszkából, részint kövek vagy sziklafalak felhasználásával úgy, hogy csekélyebb költséggel létre hozathatnak, és csak tisztán egy exponáltabb helyen menhelyül szolgálnak. Ajánlanám, hogy általában ilyen már magasan az erdő-regió felett fekvő pontokon a magas hegységben mindig csak egészen egyszerű menházak építtessenek, mert ezek azon célnak, menhelyet nyújtani, megfelelnek, és mintán kevesebb költséggel járnak, az egylet képesítve lesz, több helyen oly menházakat építeni.

4. A tárgy rokon természeténél fogva felemlítendőnek tartom itt azon építkezéseket, melyeket nem ugyan az egyeslet maga, hanem mások eszközöltek, de melyek a hazai Kárpátokban ugyanazon célra hivatvák szolgálni:

a) Poprád városának több lelkes polgára, Husz Dávid, Wünschendorfer Károly és Czhyzer D. urakkal élükön még tavaly azon eszmét pendítették meg, a Kárpátok heglánczával szemben eső, a Poprád- és Hernád-folyók völgyei közt elterülő hegláncznak egy kimagasló pontján, a Schlösschen nevezetű helyen, egy kis gloriettet építeni. E célra aláírások gyűjtettek, a szomszédok is hozzájárultak, nevezetesen a szepesi püspök ő méltósága és Korponay alispán. Egy csinos toronyforma épület az említett helyen felállítatott és július 15-én ünnepélyesen beszenteltetett, mely egy szobából és egy fedett emeletből állván a célnak megfelel, szép kilátást nyújt és kellemes kirándulási helyül szolgál. Az egyesleti közgyűlés tavaly ezen célra már is 30 frtot megszavazott volt; a választmány javasolja és kéri a t. Közgyűlést, hogy az egyesletnek ezen subventiója 100 frtra emeltetnék, miután ezen épület az egyesletnek előreláthatólag sok barátot fog szerezni, mely segélyhez azon feltétel volna kötendő, hogy az egyesletnek is legyen joga az épültre az ottani bizottságnál, vagy a valószínűleg Poprádon alakulandó osztálynál egy általa kinevezendő biztosa által befolyást gyakorolni.

b) A tátrafüredi vendégek a Rajner-menházat a Tarpataki völgyben, mely már több év előtt a vendégek által épített volt, e nyáron rendbe hozatták; kéménnyel, ablakkal, tűzhelylyel el lett látva, mely célra Zsedényi Ede ő nagyméltósága, mint a tátrafüredi vendégek közgyűlésének elnöke, 100 frtot a vendégek pénztárából utalványozott.

c) Pongrácz György úr a Csorbaitó mellett ez idén egy új házat építettett és így ezen szép tó mellett a nyaralók egész sora kezd emelkedni.

d) Sponer Andor úr a kőpataki tó mellett fekvő tüzeli kő (Feuerstein) alatti helyet, mely már eddig is a turisták s vadászoknak menhelyül szokott szolgálni, oly módon fogja berendezni, hogy az oda kiránduló társaságok a kő alatt kényelmes elhelyezést találjanak ülésekkel, tűzhelylyel, oldalról kőfalak által oltalmazva, minek folytán ezen háládatos kirándulás, mely mint Tátrafüredről, úgy a késmárki oldalról is könnyen megtehető, a közönségnek nagyon ajánlatik.

e) Salamon Aladár a Kárpátok tulsó oldalán a Halas tó melletti vidéken, a Visoka völgyében, egy menház építésére az előkészületeket megtette, melynek használatát turistáknak is megengedni fogja és mely a Lengyel Tátraegylet által ezen vidéken felállított menházakkal együtt a Kárpátok ezen részében a kirándulásokat nagyon előmozdítandja.

f) A tátrafüredi vendégek által e célra már régebben gyűjtött alapból a Rajner- emlék végre ez idén felállítottatott. Az emlék egy vasból készült, vasfedéllel ellátott pavillon, a fürdővendégek múlt évi közgyűlésének határozata folytán Demiány Gyula úr által Bécsben rendeltetett, lócsákkal ellátva és az Öt forrás vidékén e Rajner-forrás mellett felállítottatott, miután az úgynevezett Kilátásnál, hol a vendégek azt eredetileg óhajtották, azt Új-Leszna községe szűkeblü háladatatlansága nem engedte.

Rajner György, Tátrafürednek sok éven át bérlője és birtokosa, a mostani fürdő alapítójának tekinthető és a hazai Kárpátok ösmeretése körül is nagy érdemeket szerzett magának. Tisztelettel felkérem annál fogva a t. Közgyűlést, hogy a kiadott program szerint ma délután 4 órakor testületileg a hely színére az emlékhöz kirándulni méltóztatnék, és boldogult Rajner emléke iránti pietásnak a Kárpátégylet által is kifejezés adassék.

g) Elnöki felterjesztésembe felveendőnek tartom még, hogy az utolsó évben itt a Kárpátok tövében, Tátrafüred szomszédságában egy másik fürdőhely, Új-Tátrafüred keletkezett; és az által, hogy ennek területén magánosok is építkezni kezdenek, egy új aera megnyílik a Kárpátokra nézve. Ezen és más helyeken ezentúl emelkedni fognak a magánosok nyaralói, kik itt letelepedni és a nyári hónapokat a hazai havasok közt tölteni kívánják.

Az egylet érdekekkel tekinti az ügy ezen fejlődését, és azon véleményben vagyunk, hogy nemcsak ezen két fürdő egymás mellett megállhat, hanem, hogy mennél jobban fog a Kárpátok vidéke népesedni, annál több idegen jön ide s annál fényesebb jövője van vidékünknek és evvel együtt a két fürdőnek is.

h) Úgyszinte még említem, hogy a Kárpátok alatti vidéken Lucsivna, mint hidegvízgyógyintézet és klimatikus gyógyhely, a poprádi sörház, mint közvetlen a vasút mellett fekvő hely a turistáknak kirándulásaik központjául nagyon ajánlhatók.

Azonfelül több tátraalljai helységeken, mint Batizfalva, Stóla, Új-Lesznán stb. csekélyebb igényekkel bíró turisták s vendégek számára szállások kaphatók.

5. Az út-igazítások és ilyennemű munkák ez évben is folytatottak, nevezetesen Blasy Ede, választmányi tag úr, szíves vezetése alatt részint az egyesület, részint a tátrafüredi vendégek költségén a Felkai és a Tarpataki völgybe vezető utak javítva lettek, lóczák, útmutatók felállítottak; továbbá Döller Antal, alelnök úr, által a gyalogút a Csorbai tótól Tátrafüred felé kijelöltetett.

A községi út a Poprád-felkai vasúti állomástól Nagy-Szalóknak Tátrafüred felé a megye által nyújtott segélylyel jó karba helyeztetett.

A gyalog-ösvény az Egyed-menháztól a Zöld tóhoz elkészült, úgyszintén az út a Késmárki kosártól a nevezett menházhoz.

A vezetők rendszeresítése és vezető-könyvekkel való ellátása iránt intézkedések történtek, de ezen dolognál sok akadályba ütköztünk. —

Ezen pontnál megemlíteném: hogy a Virágoskert (Blumengarten) a Felkai völgy felső részében ez évre oly módon lett a nagy-szalóki községtől 10 frtért kibérelve, hogy legalább augusztus 15-éig az ottani virány megóvatik; és hogy Dezső Dénes, tanár úr, tőméréseit ez idén, fájdalom, nem folytathatta, mivel a csónak tervezett beszerzése az egyesület pénzerejét túlhaladta.

6. Az egyesületi pénztár, melynek gondját Döller Antal, helyettes alelnök és a pénztárnokok legbuzgóbbika, viseli, a küldöttsegileg történt vizsgálat szerint tökéletes rendben találtatott és a pénztári állapot, melyről pénztárnok úr különben tüzetesebb jelentést teend, mindig kielégítő. A tagdíjak a múlt évben pontosan be lettek fizetve és ezen évben is befolytak. A kiadások, nevezetesen az évkönyv nyomtatási költsége ez idén korábban estek, mint más években; a térképre is nagyobb összeg lett előlegezve; így tehát a mozgó tőke mostanig egészen fel lett használva. De ha a részvét, mint reméljük, nem csökken, akkor a még befizetendő tagdíjakból és a térképekért, oklevelekért, jelvényekért stb. befolyó pénzekből a folyó kiadások mind fedeztetni fognak.

Mint fel nem használható tőke 2800 frt van kimutatva; az alapítványok azonban a legfelsőbb királyi adományokkal együtt az évkönyvben foglalt kimutatás szerint csak 2335 frtot tesznek. Alapszámbáilyilag csak ezek nem használandók fel; — hogy ezen cím alatt több fordul elő, onnan ered, hogy az első években az alapítványok

kamatjai is és a Tátrafüred által felajánlott gyógydíjharvad ezen tőkéhez csatoltattak. E tekintetben kérem tehát a pénztárnokot felhatalmazni, hogy ezentúl mint fel nem használható tőkét csakis azon említett alapítványok összegét kezelje, a többi pedig felmerülő szükség szerint felhasználhassa; a 2335 frtnyi alapítványi tőkét azonban eltérőleg a némely helyről nyilvánult nézettől, hogy ez is valami gyümölcsöző célra felhasználtsék, az alapszabályok értelmében tartalék-alapnak meghagyni vélném azon esetre, ha az egyleti épületekben valami nagyobb baj szél vagy tűzvész által történék, addig is ezen tőke kamatai tudományi célok előmozdítására fordítandók volnának.

A jövő évi budgetre vonatkozólag ismét felállítandjuk és keresztül fogjuk vinni ama elvet, hogy a bevételek 40%-ja kulturális célokra u. m. az évkönyv, múzeum, mérések és hasonlókra fordíttassék; 40% építkezés és utakra; 20% irodai költségekre, titkári fizetések, nyomtatványok és portókra.

Az előre várható bevételek:

1000 tag után biztosan	2000 forint
térképek, jelvények, oklevelek eladása folytan remélhetőleg	1000 forint
összesen	3000 forint

Kedves kötelességemnek ösmerem e helyütt nyilvánosan megemlékezni arról, hogy Tátrafüred az egyletet keletkezése óta mindég, úgy ezen évben is hathatósan támogatta, nevezetesen a gyógydíj egy harmadát az egylet céljaira adományozta és egy szobát az egyleti iroda részére rendelkezésünkre bocsátott.

Azon reménynek adok kifejezést, hogy Új-Tátrafüred is hasonlóképp támogatandja az egyletet, mely maga részéről oly sokban hozzájárul a fürdőhelyek gyarapodásának előmozdítására. Dr. Szentágh Miklós úr, Új-Tátrafüred birtokosa, különben már is kijelentette, hogy jövőre szinte a gyógydíj egy harmadát a Kárpátgyelet céljaira felajánlja és ez évben is számos tagot gyűjtött. Talán sikerülend továbbá is e két fürdőhely s a Kárpátgyelet együttes közreműködésével, úgy szinte a fürdővendégek pénztárának igénybevételével a Felkai tónál a legközelebbi időben egy oly épületet létrehozni, mely az ottani kirándulások végcéljául szolgálhatna a nélkül azonban, hogy ott egy vendéglő felállíttatnék.

7. A módosított alapszabályok tervezete, mint az a választmány által elfogadtatott, ki lett nyomtatva és a t. egyleti tagoknak megküldetett. A lényegesebb változások abban foglalhatók össze, hogy, miután az egylet most már egy bizonyos vagyon birtokában van,

melynek élvezetében az újonnan belépő tagok is részesülnek, az új tagokra nézve egy-egy frtnyi belépti díj állapotát meg, és az alapító tagok taksája 30 frtra emeltetett.

A tavaly elvileg elfogadott osztályok (sectiók) intézménye szinte felvételre az új alapszabályokba, melyek a t. Közgyűlés által véglegesen megállapítandók lesznek.

8. Az osztályokra nézve van szerencsém jelenteni, hogy eddig Budapesten Hunfalvi János elnöklete alatt egy olyan megalakult, mint az ottani egyleti tagok legtöbbjeinek önkéntes szövetkezése az egylet céljainak előmozdítására. Reméljük, hogy a mozgalom másutt is ezen irányban ki fog fejlődni, és hazánk több vidékén a természet barátainak igyekezete által az egyletnek fiókosztályai fognak szervezkedni, nevezetesen óhajtott volna a fővároson kívül Liptó-, Árva-megyékben, Poprádon, Kassán, végre Kolozsvárott, hogy az Erdélyi Kárpátok is az egylet működéseinek keretébe vonassanak.

9. A Kárpáti múzeum ez év folytán megalakult, gyűjtések rendezettek, egy helyiség Késmárkon felszereltetett, hol a már eddig befolyt tárgyak el vannak helyezve.

A Táttra geoplasztikus térképe, melyre a miniszterium a kért segítyt nem adta, az egylet által a 400 frtnyi magas költség miatt meg nem szerezhető; arra kellett szorítkozni, egy galvanoplasztikus úton előállított példányt a m. k. államnyomdában megrendelni 35 frton, mely szeptemberig el fog készülni. — Ajánlom a múzeum ügyét az egylet minden barátjának lelkes pártolásába.

Tervben van, a késmárki régi Tökölyi-várban egy helyiséget a magyar régészeti társulat segítségével restaurálni és a múzeum számára berendezni.

10. Minden rokon-természetű egylettel folytonosan barátságos érintkezésben vagyunk, törekvéseink mindenütt elismerésben részesülnek, és még a külföldről is támogattnak.

11. Az egyleti jelvények, melyek tavaly behozva lettek, nagy keletnek és általános kedveltségnek örvendenek.

12. A tavalyi közgyűlés határozata szerint az alapító tagok számára kiadandó diplomák most legközebb 300 frt áron elkészültek, és 1 frt 25 kr. lefizetése mellett kiadatni fognak.

Az itt előadottak által a t. Közgyűlés az egylet jelen állapota és a legközelebbi teendők felett tájékoztatást nyert. Az egylet ezen első

négy év alatt épített 3 menházat, 4 évkönyvet kiadott, útakra több száz forintot költött, kiadta a Tátra-térképet 1200 frt költségen, alapított egy múzeumot.

Ezek az egyesület maradandó alkotásai és kulturális czélokra tett főkiadásai. Azonfelül van az egyesületnek közel 3000 frt alapítványi tőkéje.

A tagok száma 1400 körül van; nevezetesen több szepesi város és helység is mint testületek egyesületi tagoknak beléptek. Bizton remélhetni vélem, hogy úgy, mint az első négy év alatt a minden tekintetben oly kedvezőtlen idők daczára az érdekeltség kitartott, tagjainkat nemcsak nem fogjuk elveszíteni, de a Kárpátok folyton növekedő látogatása következtében a tagok száma is szaporodni fog. Az egyesület fennállása óta zajtalan ugyan, de folytonos tevékenységet fejtett ki, és csekély erejével egyesek áldozatkészsége, sokak pártolása folytán némi elismerésre méltó eredményeket bírt elérni s az egyesület léte most biztosítottnak mondható. De azért megállapodnunk nem szabad, hanem tovább kell haladnunk, és felkérem az egyesület minden eddigi tagját, hogy a Kárpát egyesület ügyét maga pártolván, körében terjesztvén, egyesületünk erősítéséhez és fejlődéséhez hozzájárulni sziveskedjék.

Tisztelettel kérem a t. Közgyűlést, jelen előadásom alapján a tárgyalást megkezdeni — és pedig:

Először is addig, míg a Közgyűlés teljes számban együtt van, az alapszabályok értelmében az egyesület tisztviselőit és a választmányt 3 évre megválasztani.

Azután az elnöki jelentés fonalán az előterjesztett tárgyak felett határozatot hozni és intézkedni.

Végre a jövő évre a munkatervezetet és költség-előirányzatot megalapítani, valamint az egyes tagok által még beadandó indítványokat tárgyalni.

Azon tisztelt tagok kedréért, kik a magyar nyelvet nem bírják, a tárgyalás alkalmával német nyelven is fogom előadni a tárgyakat.

Ezennel tehát ismételve üdvözlöm a t. Közgyűlést és a napirend első tárgyának az egyeslet tisztviselőinek alapszabály szerinti új választása levén kitűzve, magam és tisztviselő társaim nevében megköszönöm az irányunkban tanúsított bizalmat és azon támogatást, melyben az egyeslet céljainak elérése körül részesültünk, s ajánlom magamat s az egyesletet a t. Közgyűlés szíves jó indulatába.

Berzeviczy Egyed,
elnök.

III.

Az egyesleti tisztviselők és a választmányi tagok névsora.

Elnök : Vacat.

Aelnök : Majláth Béla és Döller Antal.

Titkár : Zvarínyi Sándor.

Pénztárnok : Döller Antal.

A „Kárpáti Múzeum“ öre : Genersich Károly.

Választmányi tagok : Lásd „Jegyzőkönyv“ 2. pontját.

Az „Évkönyv“ szerkesztő bizottsága : elnök : Róth Márton. Tagok : Kövi Imre, Majláth Béla, Dr. Roth Samu és Weber Samu.